

Komentarji

Amerika rešena! — Kako bi bilo s kontrolo avtov? — Habsburžani se vračajo

Spodnja kongresna zbornica v sveti jezi zavijala rokave junjsko potokla načrt za razditev federalne tovarne v West Virgini. S tem je bila Amerika rešena velike sramote in vsezmogljiva privatna iniciativa se je odhnila.

Načrt federalne tovarne je bil od žene predsednika Roosevelta, ne od Normana Thomasa, boljševika Fosterja ali Emila Goldmannove. Roosevelt je enkrat in njegova žena je enkrat v politične barve, večina v kongresu so demokrate! — Roosevelt misli, da poboljšal ameriške kapitalizma, a se svojih demokratov ne pre! —

Organizacija idealistov, ki tirajo za kontrolo porodov, da dobre argumente. Eden argumentov je, da otroci, ki niso po rojstvu zapadejo bolni in smrti zaradi podhrane, prirodo iz bede staršev, bi se smeli roditi.

Toda moralisti, ki so gluhi in sli za vse, kar je zunaj okrega naga njihovih dogem, nazivajo strolo porodov "pokolj dece" vodijo silovito protipropagando.

Forej proti temu "pokolju", nikogar nič ne boli in nikor ne dela škode, je več krika tor ga je bilo v njihovem ta- ru proti vojni, čeprav vojna pokolj ljudi, telesno najzdra- jih in najkrepkejših ljudi.

ko pa še drugi pokolji, ko ni ne. Pravkar citamo, da so v 1933 avtomobili ubili 30, osebe v Združenih državah, osebe več ko v letu 1932. Trideset tisoč ljudi ubitih v m letu na ameriških ulicah stestah!

Ali ni to pokolj? Na vsak na- je. Ponavlja se leto za le- Ali se kdo zmeni? Ali kdo testira? Se li kdo briga, da e to ubijanje preprečilo?

Če vidimo nobenega zname- Oblosti zavzemajo stališče, ta te uboje na cestah ne mo- bitelj nihče odgovoren, kajti če ne povzroči nesreče neme- To so pač nesreče! Lep avtor!

Ali smo mnenja, da odgovor- je. Če bi se nekateri kro- ki tako radi lazijo okoli za- odajnih zbornic, toliko bri- za varstvo ljudi, ki so, ko- r se brigajo za one, ki še rojeni, bi morda bilo manj jevan na cestah. To velja tudi moralistične zakonodajalce, ki šno skrbje za bodoči zarod, im so jim ljudje, ki so že tu deka briga.

Če se bi ti zakonodajalci utili, če bi jim kdo povedal, v prihodnjem seznamu ubi- na cestah bodo tudi njihova na?

Avstrije poročajo, da je že pripravljeno za vrnitev Habsburžani na avstrijski pre- Socialistična opozicija, nje barikada demokracije in deke samovlade, je porušena klerofašistični mandit Doll- lahko obnoviti monarhijo.

Prasjanje je, če bo Mussolini olli. Avstrija je danes ko- ja fašistične Italije. Musso- je diktiral Dollfusso, naj u- socialiste z jeklom in smod- om. Ali bo Mussolini privo- da se Habsburžani vrnejo na naj?

DELA VSKI KROGI SKRAJNO NEZADOVOLJNI Z NRA

Velike nade se spremenile v prah. Unijske kampanje na čereh. — Senator Wagner ima novo zdravilo

Washington. — (FP) — Zadnje mesece so šli unijski voditelji skozi šolo bridkih izkušenj. Pred šestimi meseci so kar go- relji navdušenja za novi "deal" in stavili velike nade v NRA. Delavstvo so opajali z blesteči- mi obljubami in se ogrevali za "partnerstvo" med delom, kapi- talom in vlado.

Prišel pa je glavobol — kakor so napovedovali poznavalci ka- pitalizma. Danes so med naj- večjimi razočaranci prav tisti unijski voditelji, ki so pričako- vali čudežev od NRA. Velike nade so se sesule v prah in na njih mesto je stopilo spoznanje, da je igra naperjena proti de- lavstvu.

Pravica do organizacije se je v premenljivih slučajih — za vse delavce v neorganiziranih indu- strijah — izkazala le za iluzijo, kakor je nedavno rekel v Cin- cinnatiju predsednik Green od ADF.

Pravilniki, popolnoma domi- nirani po velebiznisu, dajejo de- lavstvu le male drobtine; v mnogih slučajih niso niti drob- tine, marveč gola prevara. In kolikor je za delavstvo dobrega v njih, ni pa nobene agencije, da bi jih enforasil. NRA je vse skupaj prepusila "čutu no- ve odgovornosti" biznisa ozi- roma "partnerstva".

Mrzel curek vode je prišel s spoznanjem, da novi "deal" po- meni sankcioniranje nizkih plač. Ob sprejetju prvih pravilnikov tega spoznanja še ni bilo; prišlo je stopnjama, ko so Johnsonovi velebizniški pomočniki pričeli mleti pravilnik za pravilnikom s 30 do 40 centov plače na uro in sorazmerno dolgem delovni- kom — daljšim kakor je eko- nomsko upravičen.

In ko je poleg tega prišlo še spoznanje, da je "novi čarter" delavstva (sedma točka NIRA) le iluzija, oziroma so to točko izrabili velekapitalisti za usta- navljanje kompanijskih unijs ter je nastopila doba velikih glodal- cev, se je v unijskih krogih to spoznanje spremenilo v veliko razočaranje. Danes je to razo- čaranje tako gosto, da ga lahko režeš.

V zadnjih mesecih je velika unijska kampanja, ki je zadnje jesen mnogo obetala, skoraj po- popolnoma prenehal. Na drugi strani pa kompanijske unijs rastejo fenomenalno. Izpodrini- le so ključne delavske unijs v vseh koncentriranih industrijah, kjer je bil unionizem prej in je še danes tabu, prepovedan.

Vedoma ali nenamena so do tega mnogo pripomogle John- son-Richbergove dvorezne "in- terpretacije" delavske točke. Neglede kakšne namene je imel Richberg, pravni svetovalec NRA, pri sestavljanju teh tol- močenj, dejstvo vseeno ostane, da je z njimi potrdil marksisti- ni nazor, da vlada služi tistemu sloju, ki je gospodarsko močan.

Brez krivde pa niso niti unijski voditelji. Ko je zadnje je- sen kazalo, da nameravajo, na primer jeklarski delavci priti do svoje organizacije in se je med njimi pričel širiti duh general- ne stavke, so konservativni unijski krogi, predvsem voditelji Amalgamated Association of Iron, Steel & Tin Workers napeli vse sile, da preprečijo to revolto.

Ko je izbruhnila stavka pri Weirton Steel kompaniji v West (Daje na 3. strani.)

ga zakona proti "pohajkova- nju". Zadevo je gnala pred so- dišče Civil Liberties unija.

Načrt za odpravo kompanijskih unijs

Senator Wagner zahteva modi- fikacijo zakona gospodarske obnove. Pravi, da unijs, ki jih dominirajo delodajalci, ovirajo kolektivno pogajanje

Washington, D. C. — Odpra- va kompanijskih unijs, ustanovi- tev permanentnega vladnega de- lavskega odbora in odklonitev pravice do direktne reprezentaci- je delavskim manjšinam — te provizije vsebuje zakonski osnu- tek, ki ga je zadnji četrtlet pred- ložil v kongresu senator Wagne- r iz New Yorka, načelnik vladnega delavskega odbora.

Wagner naglašja v posebni iz- javi, da hoče s svojim osnutkom utrditi provizije sekcije 7a za- kona gospodarske obnove, ki se tičejo delavskih pravic do kolektivnega pogajanja. Vladni delavski odbor bo lahko izvajal provizije te sekcije le, če dobi večjo oblast v smislu njegovega osnutka.

"Unijs, ki jih dominirajo de- lodajalci in katere se z veliko naglico širijo, kar je bil uve- ljavljen zakon gospodarske ob- nove, so največja ovira kolektivnemu pogajanju," pravi Wagner. "Take unijs so velika prevara, če pomislimo, da imajo delodajalci popolno pravico or- ganiziranja v svojih asociacijah. Osnutek, ki sem ga predložil, prepoveduje delodajalcem vsako vmešavanje v probleme, katere more rešiti le pristna delavska unija."

Wagner je označil provizijo zakona obnove, ki garantira pravico organiziranja, ne pa priznanja unijs, za veliko hibo, katero je treba odpraviti.

Vladna garancija za bon- de HOLC

Predsednik Roosevelt pojasnil svoj načrt v posebni poslanici

Washington, D. C. — Pred- sednik Roosevelt je v četrtlet objavil načrt, ki naj bi prinesel novo življenje v vladno kampa- njo za financiranje hišnih hipo- tek, ko je v posebni poslanici pozval kongres, naj garantira glavnico bonдне izdaje v vsoti \$2,000,000,000 Home Owners Loan korporacije.

Predsednik v svoji poslanici poudarja, da bi taka garancija zagotovila neprekinjen napre- dek kampanje vladnega refina- ciranja hišnih hipotek.

Akcija glede garancije glavnice vknjižb na farmah slične vsote je bila že podvzeta z izda- jo bonдов farmske kreditne ad- ministracije. Prej je vlada nu- dila garancijo le glede plačevanja obresti.

Predsednik pravi, da je vla- da v obeh primerih moralno ob- vezana prevzeti odgovornost tu- di za glavnico, ne samo za obre- sti. Ako bo kongres odobril predsednikov načrt, tedaj bodo bondi, ki jih bo izdajala HOLC, na isti bazi kot regularni bondi federalne zakladnice.

Francija utrjuje narodno obrambo

Pariz, 3. marca. — Francija utrjuje svojo narodno obrambo in hiti z izvajanjem načrtov, da ojači svojo bojno silo na kop- nem in morju. Zakonski osnu- ki, ki določajo gradnjo novih bojnih ladij, so bili že predlož- ni v parlamentu in finančna ko- mitetja poslanske in senatne zbornice sta jih odobrila. Fran- cija se boji ofenzive nemških nacierjev proti Reni, s katero so zagrozili.

Root napada amendment proti otroškemu delu

New York. — Elihu Root, vpliven republikanec in bivši zvezni državni tajnik, je srdito napadel predloženi amendment k ustavi glede odprave otroške- ga dela. On pravi, da amend- ment krši načelo avtonomije krajevnih vlad.

KRITIKI SIPAJO OGENJ NA 'NEW-DEALERJE'

"NRA je le orodje monopolistov," grmi z vseh strani. Kako je s "kontroliranjem" kapitalizma?

Washington. — (FP) — S sklicanjem javnega zaslišanja o delovanju NRA je general Johnson odprl zatvornice več- jim ploham kritike kakor je ad- ministracija pričakovala. Kri- tiki obdelujejo NRA kakor bi bruhalo ognjeniki. Razgaljena je vsa farsa o "kontroliranju" kapitalizma.

Vse je prišlo v Washington — od zastopnikov torijskega ve- lebiznisa do komunistov. Svo- bodna govora ni imela še nikdar večjega dneva kakor ga ima na teh zaslišanjih. S tem v zvezi administracija res zasluži pri- znanje: pokazala se je dovolj veliko in tolerantno in možato prenaša kritiko, čeprav se zvija pod njo.

In kritiko mora poslušati z vseh strani. Velebiznis siplje ogenj nanjo radi "birokracije", čeprav to birokracijo on domi- nira. Mali podjetniki vijejo roke in pravijo, da je NRA le o- rodje monopolistov, ki pletejo svoje mreže in uničujejo zadnje sledove in prilike za individual- no neodvisnost.

Zastopniki konzumentov gr- me radi navljanja cen in veli- kega profitarstva. Komunisti pravijo, da je NRA začetek fa- šizma. Zastopniki unijs pa bi- čajo "newdealerje" z gorami dokazov o splošnem glodanju pravilnikov, o izrabljanju de- lavske točke za jačanje kompa- nijskih unijs in ustanavljanje novih, o nizkih plačah in pre- dolgem delovniku in končno o represijah delavcev, o njih odpuščanju, ker so verjeli admini- straciji in zakonu in se skušali organizirati.

William Collins, organizator avtnih delavcev, je pred John- sona vrgel kup pravil kompa- nijskih unijs, ki so jih avtni mag- natje pričeli ustanavljati s pri- hodom novega "deala", organi- zirali največji špionažni sistem v tovarnah in pričeli trebiti agi- tatorje. S pravilnikom delajo kakor svinja z mehomo; 48-urni tednik je poznan le tam, kjer nočejo delavci delati daljših ur; kljub veliki brezposelnosti v De- troitu, imajo avtni magnatje svoje gaente na jugu, od kjer pošiljajo trume novih delavcev, stare pa odpuščajo vsled "veli- kih" plač.

In kar se godi v avtni indu- striji, "kjer Automobile Cham- ber of Commerce vodi ves cir- kus", kar je pa Johnson zanik- al, se godi tudi v drugih indu- strijah. V tovarnah za pohištvo je minimalna plača 30—34 cen- tov na uro postala maksimalna za vse delavce, je rekel organi- zator Furniture Workers unijs Joe Kiss. Podjetniki forsirajo delavce v kompanijske unijs.

William Phildelphi je žigosal delavski odbor in Johnsona ter položil odgovornost za splošno kršenje pravilnikov pred te funkcionarje. Delavstvu so z Greenom vred govorili, da ne bo nikdo trpel, ki se poslužuje pravi- ce do organizacije, kar ima na svoji strani vso zaslonbo NRA. Ko je pa prišlo do kritične si- tuacije, do stavke, izpora ali od- slovitve delavcev radi unijskih aktivnosti, ni bilo Nire nikjer oziroma je s svojim zavlačeva- njem in cincanjem izigrala skupino za skupino delavcev.

Radi tega izigravanja delav- cev je bila v svoji kritiki poseb- no vitriolična mrs. Pinchot, že- na pennsylvanskega guvernerja, ki je NRA direktno obtožila, da igra v roko jeklarskemu trustu. "Trust mi sicer ne more ubra- niti, da ne bi govorila v jeklar- skih vlad." (Daje na 3. strani.)

Tragična povest o trpljen-ju avstrijskih socialistov

Samo v Gradcu je nad tisoč socialističnih jetnikov. Na stotine lačnih in raztrganih žensk in otrok se potika po ulicah. — Socialistični list se je spet pojavil na Du- naju. — Vlada naznanila, da bo 24 članov eksekutivne- ga komiteja socialistične stranke prišlo pred sodišče na obtožbo veleizdaje. — Socialisti pozvani na obno- vitev boja

Lerroux spet na krmilu španske vlade

Ponovno imenovanje izzvalo je- zo levčarskih elementov. Iz- gredi in demonstracije v Ma- dridu

Madrid, 3. marca. — Alejan- dro Lerroux, vodja radikalnih republikanov, je bil večeraj po- novno pozvan v predsedniško palačo, kjer mu je bila poverje- na sestava novega kabineta. To se je zgodilo 30 ur po ostavki njegove vlade.

Lerroux je po obisku predse- dnika španske republike izjavil, da bo imena članov svojega tretjega kabineta objavil danes. Vse kaže, da se je Lerroux udal desnici, ki je med drugim zahte- vala amnestijo za največje so- vražnike vlade. To pomeni, da bo Španija dobila vlado, ki se bo zelo razlikovala od onih, ki so doslej vladale republikli.

Ponovno imenovanje Lerrou- xa je ustvarilo veliko jezo med levčarji. Po madridskih uli- cah so večeraj korakale velikanske množice in demonstrirale proti premierju. V nekaterih krajih je prišlo do izgrediv. Ekstremisti so navallili na kazi- no in razbili šipe v oknih in na- pravili veliko škodo.

Senzacionalen beg notoričnega zločince iz ječe

Chicago. — Več tisoč polica-jev v Illinoisu, Indiani, Ohio in drugih državah išče Johna Dillingerja, notoričnega morilca in bančnega roparja, ki je v soboto ušel iz okrajne jetnišnice v Crown Pointu, Ind.

Dillinger si je izsilil svojo prostost z lesenim revolverjem, ki si ga je naredil v svoji celici. S tem "revolverjem" je ustra- ševal jetniške stražnike, jih za- prl v celice, v bližini jetnišnice pa je dobil šerifov avtomobil, s katerim je pobeignil neznanokam. Z njim vred je ušel tudi zamorski jetnik Youngblood, Dillinger pa je prisilil tudi jet- niškega stražnika, da je vozil avto, pozneje, ko so bili že več milj oddaljeni od jetnišnice, pa je stražnika izpustil. Dillinger in Youngblood sta se oborožila s strojnimi in drugim orož- jem, ki sta ga vzela v jetnišnici. Beg drznega zločince je ustvaril velikansko senzacijo in gover- nel je odredil preiskavo, ki naj bi ugotovila kdo je odgovoren, da je Dillinger na tako lahek na- čin ušel iz ječe.

Kitajska ne bo priznala vladarja Mandžurije

Sanghaj, 3. marca. — Nankin-ški zakonodajni svet je večeraj sprejel štiri resolucije glede kronanja Henryja Pu-ya kot cesarja Mančukua (Mandžuri- je). Prva resolucija naglašja, da Kitajska ne bo priznala no- vega cesarja pod nobenim po- gojem, v drugi pa poziva na- rodno vlado, naj pošlje vojaštvo v Mandžurijo, ki naj zasede iz- gubljene province. Tretja reso- lucija priporoča ostro kazen za kitajske izdajalce, ki sodelujejo v mandžurski vlad. Četrta re- solucija poudarja, da je bila di- nastija Manču strmoglavljena na Kitajskem 1. 1911 kot izraz soglasne zahteve štiristo milijo- nov kitajskih prebivalcev.

Nadaljnji 5000 delavcev CWA izgubilo delo

Chicago, 3. marca. — Nadal- jnjih pet tisoč delavcev CWA v čikaškem okraju je večeraj iz-

Dunaj. — Dobrodelni delavci tujih narodnosti, ki so dospeli na Dunaj, pripovedujejo strašne povesti o trpljenju socialističnih jetnikov in beguncev v indu- strijskih mestih Stajerske.

Na Dunaju je organiziran ter- orizem nekoliko odjenjal. Ra- zen prvih eksekucij socialistov in nekaj izoliranih slučajev au- rovega postopanja s člani pri- vatne socialistične armade je Dunaj miren, toda iz provinčnih mest prihajajo drugačne pove- sti.

John Gunther, poročevalec či- kaškega lista "Daily News", pi- še, da mu je neki Francoz po- vedal, da je v ječah v Gradcu nad tisoč socialističnih jetnikov, okrog 700 pa v Brucku, Leobnu, Kapfenbergu in drugih bližnjih mestih. Skoro vse žensko pre- bivalstvo Brucka je bilo vrženo v ječe.

Vsi so bili poslani v ječe brez obravnave. Neko gledališče so fašisti spremenili v jetnišnico. V malem prostoru se nahaja več sto jetnikov, ki so privezani k stebrom in morajo spati na ku- pih slame. Dali jim niso nika- kih odej, dati je hud mraz. Dva- krat na dan dobe malo juhe, ki pa je nevtizna. Nekateri jet- niki so pričeli z gladovno stav- ko.

Cete Heimwehra so nadome- stile regularno vojaštvo. Na stotine obupanih in lačnih otrok in žensk tava po ulicah, ker so njih možje izgubili delo in bili vrženi v ječe.

Fašistične čete še vedno išče- jo begunce v okolici. Obiski jet- nikov niso dovoljeni. V Brucku je bil neki možki po imenu Lien- hardt težko obstreljen v poulič- ni bitki. Obležal je na mestu, kjer je padel in nihče se ga ni smel dotakniti. Po dveh dneh silnega trpljenja je umrl. Avtor- izet niso pustile nobenega k njemu in prepovedale zdravni- ško pomoč. Njegovi starši so ga videli ležati v krvi, ko je trpel nepopisne muke, a mu niso smeli pomagati. Fašistični krv- niki so nanj kazali kot zgled, kaj vse čaka tiste, ki bi se jim upirali. Vse prebivalstvo je disorganizirano in terorizirano, ženske in otroci pa stradajo.

Dollfussova vlada je nazna- nila, da bo 24 članov eksekutiv- nega odbora socialistične stranke, med temi bivšega dunajске- ga župana Karla Seitzja in dr. Karla Rennerja, prvega kance- larja avstrijske republike, po- stavila pred sodišče na obtožbo veleizdaje.

Med tem pa se je glasilo so- cialistične stranke, Arbeiter Zeitung, ponovno prikazalo na Dunaju. List je izšel v Češko- slovaški, odkoder je bil poslan na Dunaj. Uredniki so izdali poziv na socialiste, naj se pri- pravijo na obnovev boja v bližnji bodočnosti.

Nova kampanja za združenje Nemčije in Avstrije

Monakovo, Nemčija, 3. mar- ca. — Dr. Theodor Habicht, "generalni inšpektor" avstrijs- kih nacierjev, je večeraj izjavil, da bo nadaljeval s propagando, katere cilj je združitvev Nemč- je in Avstrije. Dalje je rekel, da naciji nasprotujejo restavr- ranju habsburške dinastije, ker je ta dinastija vedno nasprotova- la Nemčiji in je odgovorna za padec nemškega imperija.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENŠKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNaročnina: za Združene države (izven Chi-
caga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
zemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po številu:—Nahajajo se na
zvezdah.Advertising rates: on agreement.—Manu-
scripte will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2637-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Policijski šef

West Allis, Wis. — Za poli-
cijskega načelnika v tem mestu
je bil zadnje dni izbran rojak
Tom Costello (Kastelic), ki je
bil rojen v Elyju in on ter nje-
gova žena dobro govorita slo-
venski. West Allis ima sociali-
stičnega župana.

Prva nagrada

Cleveland. — V kontestu med
glasbeniki na radiopostaji W-G-
A-R je enajstletni slovenski de-
ček Charles Sabec dobil prvo
nagrado kot violinist.

Ponesrečen rojak

Cleveland. — Frank Koren se
je hudo pobil na roki pri delu v
tovarni.

Nove bolničarke

Cleveland. — Sledeča sloven-
ska dekleta so zadnje dni z uspe-
hom prestale državno izkušnjo
za bolničarke: Pauline Vitigov
Mae Kortan, Frances Lauric,
Doris Guštin in Julija Marmor.

Novi grobovi

Milwaukee. — Zadnje dni je
naglo umrla, zadeta od srčne
kapi, Ivana Ravnikar, ena naj-
starejših naseljenk v tem me-
stu. Stara je bila 68 let in do-
ma iz Trebna na Dolenjskem. V
Ameriki je bila 33 let in zapu-
šča moža.

Sheboygan, Wis. — Tu je u-
mril George Grgič, pionir, star
70 let. V Ameriko je prišel leta
1888 in sicer v Calumet, Mich.
Zapušča ženo in pet odraslih o-
trok.

Cleveland. — Tu je umrl I-
gnac Živodur, star 52 let in do-
ma iz Pokleka pri Smihelu. V
Ameriki je bil 34 let in zapušča
ženo, sina in dve hčeri.

Chicago. — V Lemontu so po-
kopali franciskanskega brata
Fidela Jagodiča, ki je umrl v
Detroitu. Zadel ga je kap.
Star je bil 66 let in doma iz Ur-
ške gore na Dolenjskem.

Novi grobovi v starem kraju
Sheboygan, Wis. — A. Šircelj
je prejel vest, da je v Knežaku
na Notranjskem umrla Marija
Urbančič, po domače Matečka,
ki je veliko pomagala siromakom.

Cleveland. — Jos. Zakrajšek
je bil obveščen, da je v Rašici
pri Velikih Laščah umrl njegov
stari Matija Zakrajšek v staro-
sti 84 let. V Ameriki zapušča
dva sinova in dve hčeri.

Rooseveltova poslanica izvala
proteste

Washington, D. C., 3. marca.
— Posebna poslanica, katero je
včeraj predsednik Roosevelt na-
slovil kongresu in v kateri ga
poziva, naj mu poveri oblast, da
bo on lahko sam vodil pogaja-
nje z reprezentanti drugih dr-
žav v zadevah znižanja in zvi-
šanja carinskih tarif, je izzvala
silne proteste pri republikan-
cih. Več vplivnih republikan-
cev je izjavilo, da predsednik
lahko uniči cele industrije, ako
mu bon kongres podeli zahte-
vano oblast.

Francija aretirala Staviskijevo
vdovo

Pariz, 3. marca. — Surete
generale (tajna policija) je več-
raj aretirala vdovo Sergija Sta-
viskija v zvezi z bančnim škand-
alom, ki je pred nekaj tedni
strmoglavlil Daladierjevo vlado
in povzročil velike protivladne
demonstracije v Parizu.

Vdova je bila aretirana, ko so
v njenem stanovanju našli ob-
tožljivo evidenco. Ta evidenca
so odrezki čekov, ki pokazujejo,
da je imel njen pokojni mož
vplivne osebe na svoji plačilni
listi, ki so dobile od njegovih
jone frankov.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Poročilo s farme

Willard, Wis. — Spominjamo
se, kako so bili usmiljeni sre-
vsi zagovorniki sedanega rob-
stva in so vpili za časa farmar-
ske stavke, da je nečloveško, ker
farmarji mleko v jarke zlivajo
ko toliko otrok strada. Človek
bi potrdil tem zverinam v ovčji
koži, če bi res tako mislili. Pa
jih "dobro poznamo" — za dolar ti
bi kerl izpil.

Približno 35 milj vzhodno od
tukaj je mestce Auburndale.
Neki ondtni farmar ni mogel
pravočasno dobiti posojila, da bi
izplačal tamkajšnjega premož-
nega farmarja. Imovit farmar
je s seboj prignal šerifa in "s
postavo" zmetel vse njegovo po-
hištvo iz hiše, poleg tega pa tu-
di mater s trimesečnim bolnim
otrokom, ko je zunaj kazal top-
lomer pod ničlo. To se je zglo-
dilo v državi Wisconsin v tej
svobodni Ameriki. In to je dek-
ravno tiste usmiljene zverine
ki je imela toliko sočutja za
otroke v času farmarske stavke.
Naslednji dan so se zbrala usmi-
ljena srca, kakih 200 farmarjev
ki so zahtevali od one zverine
v človeški podobi, da mora vse
lepo nazaj znositi. Ubogal je
Ko je bilo delo končano, mu je
neki farmar za strah vrget vrv
okrog vratu, nakar je moral ob-
ljubiti, da ne bo nikdar več kaj
takega storil.

Tako so napravili usmiljen
farmarji in pomagali sočloveku
ki mu je pretil pogin in tmlje-
nje. Pa poglejte kaj milwaukee
Journal piše o tem dogodku. Či-
tatelje razburja in farmarjem
pravi, da so linčarji, da v Wis-
consinu se ne sme kaj takega
več dopustiti. Seveda, "postavo"
se pa lahko bolno dete porie-
ne na sneg! To ni linčanje! Le
kadar gre za protekcijo dolarjev
takrat jih boli.

Ako ne bi bilo naše Holiday
organizacije, bi že marsikateri
farmar hodil brez doma. Drugo
je to, da bi se moralo dati šerifu
primerno stalno plačo, pa se b
gotovo ogibal vsake nepravilke.
Tako pa šerifi čakajo ko fantič-
ki v pristaniščih, kdaj dobe kak-
šen krajcar, da skočijo ponj v
morje.

Rojak Pakiz namerava izde-
lati program za pevski zbor, k
bo podan na Willardu. Dosedaj
je šel ta zbor vsako leto v maju
v Greenwood. Po stavki je bil
sklenjeno, da ne gremo več. Da
si se o našem pevskem zboru v
javnosti le malo sliši, lahko re-
čem, da je eden najboljših. Pa
kiž, ki podučuje naš zbor, se ve-
liko žrtvuje za njegov obtož
zakar mu gre vse priznanje. V
imenu mojega sina se zahvalju-
jem njemu in zboru za udeležbo
na njegovi svadbi. Iskrena za-
hvala vsem, ki so se udeležili.

Čital sem Podgoričanov dopis
iz Clevelanda in radoveden sem
kaj bo sodišče ukrenilo v zadevi
českoga pevskega zbora Vojan
Matt. Bombach.

Rudarji in UMWA

Broughton, Pa. — Menda je
preteklo že leto dni, odkar sem
zadnjič videl dopis iz te naselbi-
ne. Delavske razmere so po-
vprečne. Tukaj sta dva rova in
delamo po pet dni v tednu, raz-
mere so pa take, da najboljši
delavec ne more ničesar zaslu-
žiti. Rova sta last Pittsburske
Terminal Coal Co. in Mellonove
družbe. Res smo dobili staro
organizacijo nazaj, to je UMW,
in nič ji nisem nasproten, kajti
vsaka organizacija je boljša ko
nič, ako ima dobre in vestne
uradnike je pa seveda najboljša.
Odvajno je torej od teh in pa od
delavcev samih, ki tvorijo unijo.
Tako bi bila tudi UMW dobra,
ako bi se mogli iznebiti naših
starih uradnikov kot je J. L.
Lewis. Z njim vred bi seveda
moralo iti še več drugih, da bi
postala organizacija resnično
delavska za delavce v vseh ozi-
rih.

Veliko je odvisno od delavcev
samih, kakor sem že omenil.
Nadomestiti bi morali stare
uradnike z novimi, ki bi bili go-
tovo boljše ko stari. In delav-
stvo bi moralo imeti boljše kon-
trole nad njimi. Rudarji bi mo-
rali poskrbeti, da se najprej iz-
čisti pri lokalih, potem pa pri
organizaciji sami. To se lahko
zgodí pri volitvah. Postavimo
vestne, zmožne in zanesljive mo-

že na odgovorna mesta, ne pa pi-
jancev in korumpirancev, ki se
ne brigajo za rudarje prav nič,
ampak le za svoje žepe. Saj
"ga" tudi jaz rad malo popijem,
pa se držim doma.

Na zborovanju tekem prošle
stavke je bilo sklenjeno, da se
ne vrnemo prej na delo, dokler
Frickova družba ne podpiše uni-
jo UMW. Kaj se je zgodilo? Po-
noči so dobili množico žganja
in so kar sami uradniki s Faga-
nom na čelu podpisali pogodbo,
da se drugi dan vrnemo na delo.
Še tisto noč so hodili po naselbi-
ni in vpili, da se zjutraj vrnemo
na delo. Zakaj so to storili? Ker
so bili pijani in podkupljeni. Ta-
ko smo pustili Frickove rudarje
na cedilu, kakor se je to že več-
krat zgodilo. Temu smo krivi
vsi, največ pa uradniki.

Vsako leto je v navadi, da se
praznuje Valentinovo in tako
smo to storili tudi letos, dasi
moje ime ni Valentin. To je pri-
merno le za šolarje, ki imajo ra-
di svoje veselje. Če pa je do-
torna oseba, ki se je malo poza-
bavala, še šoloobvezna, potem ji
pač nič ne zamerim, ampak se
priporočam še za prihodnjic.

Ko sem hodil v šolo, so nas
učili, da se svet obrača, cesar pa
nisem verjel. Sedaj pa verjamem,
ker vidim, da je že precej
narobe ne samo v Ameriki, am-
pak tudi po vsem svetu, najbolj
pa v Avstriji, kar so živo poka-
zali dogodki zadnjih dni.

John Grobin (52).

Domača zabava postane veselica

Breezy Hill, Kans. — Že dolgo
nisem videl nobenega dopisa iz
naše breezyhillške naselbine,
zato morda mislijo rojaki in ro-
jakinje, ki so nekoč živeli v tej
naselbini, da ni tukaj več nobe-
nega živega bitja. Toda temu
ni tako.

Sedaj ni več kot je bilo ne-
kdaj, ko je v bližini obratovalo
več rogov. Takrat je bila tu
velika naselbina z raznimi trgo-
vinami, ki so pa izginile. Imeli
smo tudi svojo pošto, četudi je
bila v malem poslopju, podob-
nem "farmarski omari za kisló
mleko," kot je nekoč pisal v Pro-
sveti Tone Trbovec, ki je takrat
prodajal po naselbinah ure in
slično robo. Takrat so nas nad-
legovali razni zemljiški agent-
je in drugi, sedaj pa imamo mir
pred njimi, kajti ta kupčija, še
ne bi več izplačala, ker pri nas je
že več let v posetih depresija.
Ta gospa (ali gospodična) nas
je obrala za vse, kar je še kdo
imel. Izgleda, da se je tukaj
za stalno naselila in je nikakor
ne moremo odgnati, toda tudi
ona nas ne more preprodit, dasi
se je že veliko rojakov izselilo v
druge kraje — radi nje.

Kljub vsem nepravilnostim nas je
tukaj še precej rojakov in večina
nas spada k društvu št. 65 SNPJ,
ki je bilo ustanovljeno v maju
leta 1907 in šteje danes 107 čla-
nov v odraslem oddelku ter 29
v mladinskem. Novi kandida-

je se sem več ne naseljujejo,
pač pa še vedno kateri tukaj zra-
ste, tako da bo ta jednota po-
stojanka še dolgo obstojala. Ker
naše društvo že dolgo ni imelo
nobene veselice, se je uradnikom
zdelo primerno, da se prekine
enoličnost in so na seji 21. jan.
med seboj zbrali za sodeček no-
vodovoljenega piva, da se ga
"pospravi" po februarški seji.
Medtem pa se je nabralo med
člani dovolj suhih klobas za pri-
grizek in nekoliko prostovoljnih
prispevkov za pivo, tako da je
bilo za začetek dovolj kapitala
za dva sodečka pive.

Po seji, dne 18. febr., ni bilo
treba nikomur domov na kosilo,
kajti članice so v dvorani pri-
pravile vesporno raznih jedi, od
ocvirkove potice do italijanske
polente. Pričela se je mala do-
mača zabava, ki se je pozneje
razvila v veliko in splošno vese-
lico. Kajti popoldne so pričeli
prihajati v dvorano tudi oni, ki
niso bili dopolne na seji, člani
in nečlani, bližnji in oddaljeni
ter vsa okoliška mladina, pa smo
vse prijazno sprejeli.

Razume se, da za tako veliko
udeležbo sta bila dva sodečka pre-
malo, pa so pričeli prihajati pro-
stovoljni prispevki za nadaljne
sodečke — in šele pri desetem se
je ustavilo. Da nismo bili brez
muzike, se seveda razume. Za
to so poskrbeli domači harmo-
nikarji, tako da je vse plesalo,
mlado in staro, zdravo in bolno.
Vmes se je kajpak slišalo tudi
domače petje. Vse to je "trpe-
lo" pozno v noč. Pozneje sem
izvedel, da je moral marsikateri
udeleženec doma pestovati tisto
prijazno domačo živalico, ki se
ji pravi maček, in z njo tudi v
postelji ležati.

Na tej zabavi je neki rojak
dobil umetno izdelanega ptica,
katerega je podaril v ta namen
lesorezec in slikar Karel Der-
gan, ki ima obilo iz lesa izreza-
nih ptic, ki izgledajo kot živi,
in tudi razne slike v barvah.

Matt. Ulepich (65).

"Časi se spreminjajo..."

Harrietta, Mich. — Z delom gre
tukaj bolj slabo. Nekaj ljudi de-
la pri javnih delih po dva dni v
tednu, drugi pa gledamo skozi
prste. Dalje — tukaj smo, kakor
pravi pregovor, iz tistega kraja,
ki nas vse graja, in smo iz tiste
vasi, da se nas vse boji. Pa še
kako! Čitam o napredku in izob-
razbi, jaz pa imam tako sito ali
rešeto, da vse to presemem.

Časi se spreminjajo, vse se
spreminja. Še celo obleke izde-
lujejo po drugačnem kroju in
ženska krila so drugačna. Tudi
modrcev ali "šnimodrcev" ve-
če nismo. Sedanja generacija
jih morda ne bi poznala, ako jih
ne bi videla v cenikih ali kata-
logih. Napredek pa ni le v ob-
leki, ampak v industrijah. Stro-
ji so nadomestili obilo delavcev.
Spremembe so tudi druge. U-
prizarjajo se drugačne odrske
drame in koncerti itd.

Stroji so vzeli mnogim zaslu-
žek in kruh. Premoga se več to-
liko ne potrebuje, ker rabijo v
industrijah druga kurivna na-

domestila — olje, plin in elektri-
ko. Prevozna sredstva se izbolj-
šujejo in aeroplan že zavzema
skoro prvo mesto. Napredek je
velikanski v vsem, to je: v vseh
tehničnih izboljšavah, delavstvo
pa ni toliko napredovalo, da si
bi znalo urediti svoja vprašanja
po novih zahtevah. Zato pa da-
nes trpimo težke posledice. Ve-
likanski napredek v tehniki in
produkciji, socialna uredba pa
je zaostala daleč nazaj. Predno
se bo to spravilo v akaid, bo vze-
lo še precej časa, ako sodimo po
sedanjem razvoju.

Leta 1914 sem bil v državi
Wyoming. Napovedali so, da pri-
de iz Chicaga govornik od Pro-
letarca. S tovarišem bečlarjem
sva šla v unijsko dvorano, da
ga slišiva. Tovariš ni vzdržal,
jaz sem ga pa zvesto poslušal.
Naslednji dan sem se z njim se-
stal in ga povabil na moj dom,
kjer sva pokramljala o tem in
onem. Naročil sem se na Prole-
tarca in ga čital.

Pozneje sem odpotoval v Pen-
no. Moj novi prijatelj je bolj al-
bo služil, kljub temu pa je hra-
nil, da bo čim prej dobil svojo
družino iz starega kraja. Bečlar
se je in na teden je porabil sa-
mo en dolar za hrano.

Po naključju mi je prišel v
roke A. S., v katerem pišejo,
kjer leži na mizi Prosveta in
Proletarec, da tam je kuga. Po
mojem mnenju je to ravno ob-
ratno: kjer se valja A. S. in A.
M., tam je kuga.

Ko sem bil majhen — še se-
daj nisem velik — so mi v šoli
priporočevali razne stvari, ka-
ko je dober naš presviti cesar
in kako golobček prinese papežu
pisemce na zglavje. No, sedaj
mu ga gotovo ne, kvečjemu, če
ga prinese kakšna vrana, ki i-
tak ni nič prida, kajti še v ko-
ruzi napravi škodo.

Prišla je velikanč in mati je
kupila tri kilograme moke — na
upanje. Spekla je maslenega
kruha, ki ga je nesla v cerkev
"požegnati". Tudi pirhe smo ime-
li in druge velikončne drobna-
rije. In gorje mu, če je vrget
kaj "požegnane" na tla. Ogenj
v strehi! — Včasih je šla mati v
Postojno, mene je pa pustila do-
ma za varuha; moral sem ziba-
ti mlajšega brata. Ko je bila
mati že precej daleč, sem hitro
atekel ven k otrokom, ki so se
igrali. Iztaknil sem kos traka,
ga navezal na zibel in šel na vrt
k tovarišem. Skozi okno sem
vlekel trak, otrok pa je jokaj.
Kar naenkrat je utihnil. Šel sem
pogledat. Zibel je bila obrnjena!
Hitro sem rešil bratca in zibal.

Oni dan sem čital v Prosveti,
da so v nekem mestu, ki se zo-
ve Milwaukee, zelo slane lopate.
Kar \$12 stane ena! In to, če se
jih kupi na debelo, več skupaj,
wholesale, ne retail. In če bi jih
kupil posamezno ali na drobno,
bi morali plačati zanje po \$15
komad! Nič ne bi imel proti, če
bi imele te lopate zlate ročaje.

Vem, da ima uredništvo pre-
cej velike škarje. Pa če boste
kaj rezali prosim, pristrizite sa-
mo kakšno piko ali vejico, ki sem
jih dovolj namerjal v dopis. Do-
volj sem se mučil s tem dopisom
in ne bi mi bilo ljubo, če se kaj
zgubi. Ljubše mi je drva cepiti.
No, če pa izpustite kakšno črko,
to nič ne de, smo mi čitatelji ur-
nih nog in kar preskočimo na
drugo vrsto.

Tony Kenich.

Važni datumi

Detroit, Mich. — V soboto, dne
17. marca, priredi pevski in
dramski zbor Slavee krasno igro
"Sin", štiridejanka, delo E. Gan-
gla. Vstopnina bo 40c za igro,
za ples po igri pa 25c. Rjaki in
rojakinje so uljudno vabljeni iz
vse detroitske okolice, da se u-
deležijo.

Dne 24. marca priredi SDD
večerinko, kakor "vsko leto, za
Jožete". Zabave bo dovolj in
vabljeni ste vsi. Vstopnina bo
prosta, godba izvrstna. Pričetek
ob 7. zvečer. Dobitek gre v ko-
rist doma.

Delničarji EDD so vabljeni,
da se vsaj enkrat udeležijo del-
ničarske seje v polnem številu.
Vršila se bo dne 8. aprila. Zna-
no vam je, da je zadeva važna
glede znižanja spremembe del-
nic ter preureditve pravil. Vsak
delničar, ki misli, da mu dom
ne bo v korist, se moti. Razme-
re pri domu so se malo izboljša-
le in izgleda, da smo najhujšo
krizo prestali. Torej na delo!
Delnice bodo znižane in bo lahko
vsakdo postal delničar. In če se

zanimamo, bomo dom la-
hko in plačali naše obvezno-
najkrajšem času.

Vse omenjene prireditve
bodo vršile v SDD na 437 S.
vernois ave.

Odbor SDD je sklenil, da
piknik SDD dne 4. julija. To
nekaj izrednega za naselbo.
Podrobnosti bodo objavljene
zneje. To naznanilo naj bo
društvom in klubom, da ne
prirejajo svojih veselja na
njeni dan, ker bi imeli vsi
gubo.

J. Obratov.

S kolesom po Kraus

St. Louis, Mo. — Bilo je
praznikom Malega Smar-
jatelj me je obiskal in izra-
ljo, da bi šla čez praznik na
ni kraj, Vipavsko dolino, ko
daleč. Polastila se me je
zen, ki ji pravimo domača.
Zajezdila sva najini kolo-
hajd proti Opčinam. Ker je
klanec sila strm, sva se
precej poti peš hoditi ob
sah. Z Opčin sva jo uprlo
kolesih čez krasne planote
vročem solcu. Žeja naju
magala in v vasi D. sva za-
pela kolesi pod košato mur-
dela sva pri kameniti ma-
naročila piva. Postregli so
ma tudi z ovčjim sirom, ki
narejen na Nanosu, kot nam
zatrjevala uljudna Kraus.

V dotični vasi sva poznala
učencev še iz Ljubljane. Bi-
doma in v par minutah smo
skupaj. Naša družba je po-
vesela in kramljali smo po
noč. Zjutraj sva se poslovila
nadaljevala najino pot. Vsa
sva se v vasi B., da sva se
oddahnila. Od Poljan se je
šalo ubrano zvonjenje, ki
pomešavalo z zvonjenjem v
polju. Podragi in drugih
školi krajih. Bil je praznik.
čelo je bližati in grozila je
vihta. Nagelje sva pogleda-
lesi. Nad Razdrtem se je
daniti in kmalu se je pred
razprostrla Vipavska dolina
vsej svoji črnatosti. Šla sva
Vipavski trg v Log. Ob po-
je zibalo težko obloženo
drevje in vinska trta. Prek
pogled!

V Logu je bila velika ma-
ska cerkev, okrog katere
trlo romarjev, ki so post-
pred stojnicami, izza kateri
razni kramarji prodajali
robo. Sestala sva se z m-
mladimi ljudmi, nakar
podala naprej v Vipavski
Požarna bramba je imela
stem pripravljeno plesko
glavni magnet je bila im-
godba, ob katere zvokih
sukali do drugega dne. Po
smo malo pokramljali s
nakar sva se spet podala
v mesto.

To je bilo pred 30 leti.
lepi spomini so na to našo
grudo, kateri sedaj gospe
krvoločni Mussolini s svojo
lezno pestjo. — John Lipov.

Predavanje na West Allis

West Allis, Wis. — Ko
priložnosti ima delavstvo
sebno v velikih mestih, da se
znani s socialno in ekono-
mno situacijo, ker se pogosto
predavanja brezplačno. Na-
kih predavanjih se človek ve-
nauči. Ako bi delavstvo
ceniti, koliko nam je potre-
delavska izobrazba — kajti
izobrazbo se bomo otrsli
zivot, ki so nastali vsled ljud-
nevednosti — bi se zanje
zanimali.

V torek, dne 6. marca, bo
voril tukaj Frank Crosswell
New Yorka v Pilgrim dvorani
72nd st. in W. Greenfield St.
Govoril bo tudi Morris S.
socialistični kandidat za so-
ka. Stern je eden tistih, ki
razkrili podlo nakano za od-
klic župana Hoana. Udelež-
se tega shoda, na katerem
slišali marsikaj, kar bo v
korist.

Fr. Matkovič.

Kartna zabava in ples
Milwaukee, Wis. — Klub št.
JSZ priredi kartno zabavo v
deljo, dne 11. marca, v Sot-
chevi dvorani na 539 So. S.
st., pričetek ob 2.30 popoldne.
Vstopnina 25c. Zvečer v isti
prostorih bo ples in prsta
bava. Tudi večerja bo pri-
ljena za igralce. Vabljeni so
drugi, sodružice in somišljeni-
ci.

Za odbor, Frank Polič.

Socialistična stanovanjska hiša — Karlmarxhoff na Dunaju po
obstreljevanju. Prej je bila spomenik velikemu revolucionarju,
s tem razdejanjem pa je postala fašistični spomenik. Po topov-
ski zmagi so fašisti zajeli nad dva tisoč družin, živih in mrtvih, ki
so živle v tej nekdanji veličastni hiši.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

CIJA DOBI NOVO PALA- CO V LJUBLJANI

ija nima kam zapirati ljudi

icija ima svoje pisarne v
stanovanjskih hišah na
rejski cesti, kjer je imela
priročiti tudi nekatere luknje,
r so zapirali čez noč kake
ce. Aretiranje, proti kate-
ce vodila policija kako dalj-
se, pa so zapirali v
zapore na sodišču, od ko-
jih morali v vsakem za-
nanju voditi po vsem me-
sodišče pa je s svojimi
sodišču zadnja leta v krizo:
ulo celic je bilo za sodne
ovance in jetnike. Da bi
pili nekaj celic, so odpove-
li, ki je imela en trakt
ojo "porabo". In tako so
icijski aretiranci deloži-

j je bila policija v stiski.
la se je na mestno občino,
odstopila policiji v rabo
celice na magistratu, kjer
prijeli tiste, ki jih je bilo
izgnati iz ljubljanskega
v pristojne občine. Zaporji
hajajo na dvorišču starega
trata. Tja zdaj policija za-
voje jetnike.

ta to je bila le začasna in
rešitev tega policijskega
ema. Tam je le nekaj ce-
ce aretira policija večjo
no komplicev, jih ne more
iti vsakega v svojo celico,
ne bi dogovarjali za na-
je pri zasliševanju.

o so našli zdaj novo, a tu-
asno rešitev. Jetnike bodo
ali v staro šentpetersko vo-
no, tja, kjer so med vojno
ali "avstrijske izdajalce"
er so zadnja leta prebivali
emigranti. Mestna občina
um Rusom odpovedala ta
evanja" z zamreženimi ok-

akar bodo prostore adapti-
a novo porabo.
d tem pa se bliža uresnič-
tari načrt, ki so ga spravi-
dnevni red že pred nekaj
so se mnogi upirali mu.
namreč dobila policija svo-
vo palačo, kjer naj bi ime-
arne in zapore. Predlagali
milijšče ob sodišču, nasproti
nje Zadrzne banke. Tu bi
aretiranci najbliže v sodne
e. Pred leti, ko se je poja-
načrt, so bili mnogi proti
u, zdaj pa kaže, da je men-
sprejet. Sodišče odstopi ob-
to zemljišče, občina ga po-
miličiji, in na njej se bo
dila nova policijska palača.
bodo pisarne, stanovanja,
ljaska kasarna, garaža in na
ljaskih zaporov bodo lahko
dli aretirance v sodne za-
kar čez dvorišče. Stroški te
e bodo znašali okrog 11 mi-
ov Din. Baje bodo začeli kar
u zidati.

bro jih je potipala. — Nam-
Delavske politika" nacio-
e strokovničarje. Ljudje, ki
o nacionalne strokovne or-
zacije, imajo veliko zaslom-
raznih oblasteh in deloje-
ih, ki bi pač radi videli, da
li vsi njih delavci člani na-
cionalnih strokovnih organizacij
a bi torej izginile socialisti-
strokovne organizacije. No-
ga dvoma ni, da imajo ti na-
alisti tudi med delavstvom
aj članov, saj se povsod naj-
ljudje, ki store vse, kar jim

avetuje delodajalec. Če so na-
cijski sindikati dobro zapisani
kot "zanesljivi državljani, zvesti
in udani," potem je jasno, da se
bo našlo nekaj takih, ki jim je
država delodajalec, da bodo vsto-
pili v take nacionalistične sin-
dikate. Tam je dobro biti . . . si
mislijo. Toda vendar so njih sin-
dikati zelo slabotni nasproti so-
cialističnim. Toda nihče se tako
ne baha s člani, kakor ravno ti.
Toliko in toliko članov imamo,
se hvalijo in govore o tisočih,
najmanj o tisočih. Ko se je vršil
pred kratkim v Mariboru občni
zbor tamkajšnje podružnice na-
cionalnih železničarjev, so govo-
rili, da imajo v Mariboru 1656
članov. Mesečna članarina zna-
ša 10 din. In ker se država in
nacionalni železničarji dobro ra-
zumejo, odteguje železnica njih
članom kar pri plači tisto člana-
rino. Torej jim nobena članarina
ne uide. Vsakega prvega v mese-
cu jim uprava železnic izplača
to članarino. Pa napravimo zdaj
majhen račun: če imajo v Mari-
boru 1656 članov, dobe torej sa-
mo v Mariboru vsak mesec na
članarini 16.560 Din, ali na leto
198.720 Din. Kaj ni to lepa vsota?
Kaj vse bi lahko napravili s
takim denarjem? Kam neki ta
denar gre? To torej samo glede
mariborske podružnice. Vseh na-
cionalnih železničarjev pa je —
tako trdijo — okrog 30.000. Čla-
narina celotne njih organizacije
vrže torej na mesec 300 tisoč
dinarjev, na leto torej 3 milijone
600 tisoč Din! Za božjo voljo,
kakšno bogastvo, kakšen železni-
sklad imajo nacionalni železni-
čarji! Kam neki gredo ti mili-
joni? Če bi imeli 5 let obstoja
za sabo, so kasirali samo na čla-
narini okrog 18 milijonov Din.
Če bodo eksistirali še pet let, se
bodo zadušili v denarju. — Le-
pe so številke, samo da so varljive!
Za račun smo jemali njih po-
datke, njih podatki pa niso ni-
koli resnični.

Občine ne marajo dati socia-
listom v roke. — Kakor znano,
je bil kljub vsemu izvoljen v Tr-
bovljah 15. oktobra socialistični
župan na listi, kjer so bili poleg
socialistov zastopani tudi kleri-
kalci. Nosilec liste je bil Jakob
Klenovšek, socialist. In ta lista
je zmaga. Po desetih dneh mo-
ra stara občinska uprava izro-
čiti posle novo izvoljenemu žu-
panu. Tega pa v Trbovljah ni
bilo mogoče storiti, ker so se na-
cionalisti pritožili pred upravn-
nim sodiščem v Celju, češ, da
so se vršile pri volitvah nered-
nosti in da je zato izid volitev
krivičen. Zato je bilo treba po-
čakati razsodbe sodišča: če vo-
litve potrdi, mora stara občinska
uprava izročiti v desetih dneh
svoje posle novi upravi. In so
nacionalisti pričakali — poraza
s strani sodišča. Sodišče je nam-
reč izvolitev socialistov Klenov-
ške potrdilo, češ, da so se vo-
litve izvršile pravilno po zakonu.
In zdaj je bilo treba počakati
nadaljnjih deset dni. Deset dni
je preteklo, občinska uprava pa
še zmerom ni izročila svojih po-
slovov novi upravi. Ker ni storila
tega občina, mora storiti to o-
krajni glavar. Toda tudi ta ni
sklinal seje, na kateri bi se iz-
vršila izročitev. Tako hudo se
jim zdi, da bi morali izročiti ob-
čino socialistu v roke. In zdaj
čakamo, da bomo videli, ali bo
oblast izvršila, kar ji velela za-

kon, ali pa bo občina ostala še
dalje v rokah nacionalistov, ki
se morajo zahvaliti le izrednim
političnim razmeram, da so ta-
ko rdečo občino, kakršna so Tr-
bovlje, dobili v svoje roke, v da-
rilo. Ko pa so prišle volitve, je
delavstvo z javnimi volitvami po-
vedalo, da spada občina delav-
cem v roke. Tega ni mogoče za-
tajiti, pa čeprav trboveljske ob-
čine mogoče ne bodo hoteli dati
v roke tistim, ki so bili izvoljeni.

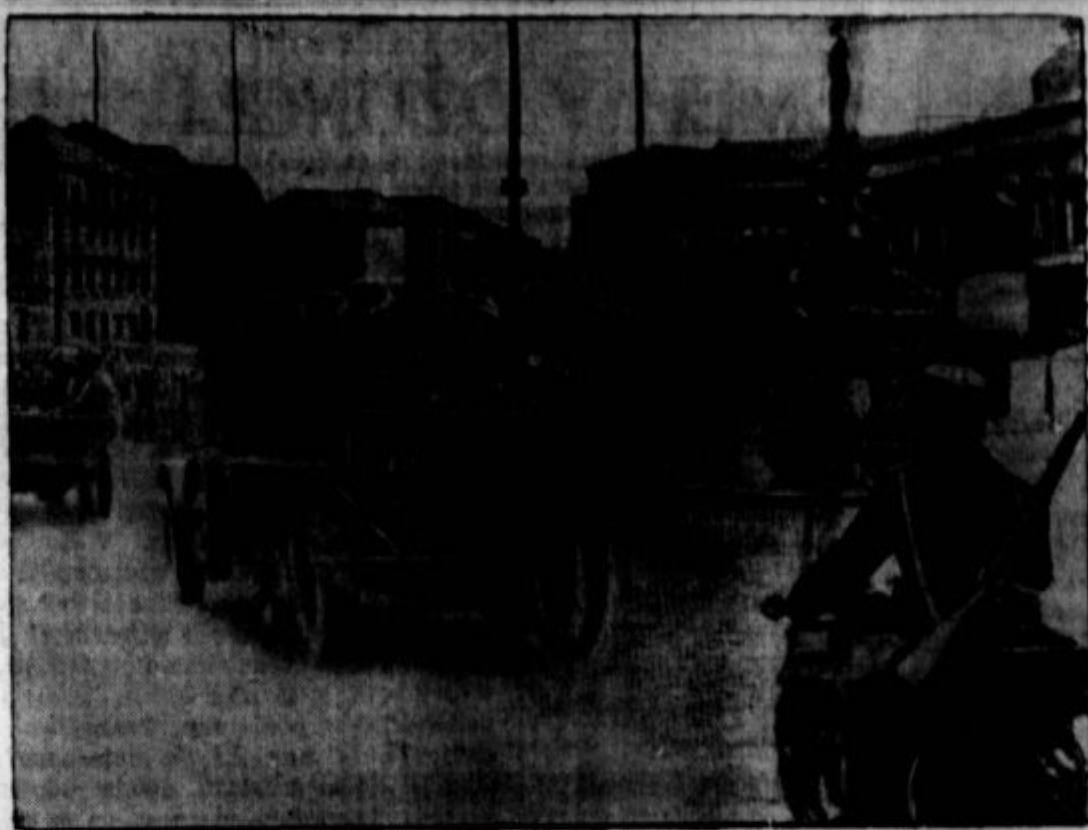
Nastop novega vladnega pred-
sednika v skupščini. — Pred ne-
kaj dnevi je novi vladni pred-
sednik Nikola Uzunović prvič
stopil pred poslance v skupščini
ter je v svojih prvih dveh go-
vorih moral odgovarjati na ne-
ko interpelacijo in na neke go-
vorice. Skupina poslancev je in-
tervenirala glede zlorab, ki so
jih zakrivali visoki državni ur-
adniki v Sarajevu v zvezi z a-
grarno reformo. V afero je za-
pletenih tudi nekaj poslancev.
Vladni predsednik je v odgovo-
ru navedel, da so vsi uradniki
že zaprti, da so zaplenjena ime-
tja krivcev, da z njimi krije dr-
žava povzročeno škodo. Le pri
poslancu Kadiču ni bila izvršena
preiskava, ker ga štiti poslan-
ska imuniteta. Vladni predse-
dnik je zagotavljal, da bodo ob-
lasti strogo preiskale vso zadevo
ter krivce kaznovala. To je bil
prvi govor Uzunovića pred skup-
ščino. Po njegovem govoru se
je oglašil k besedi poslanec Ka-
dič, ki je zapleten v to veliko sa-
rajevsko afero, ter spirale gre-
h in očitke s sebe. Trdil je, da je
dobil v Sarajevu le upravičeno
odškodnino, kakor jo določa za-
kon. Dobili so jo tudi nekateri
drugi poslanci. (Nekateri po-
slanci so zahtevali, da se Kadič
izroči sodišču, o čemer pa sploh
ni prišlo do glasovanja . . .) V
svojem drugem govoru (istega
dne popoldne) pa je moral vlad-
ni predstavnik odgovarjati na
nekatero očitke in govore. Mnogo
se govori, da so razni ur-
gledni gospodje odnesli milijone
in milijarde denarja v ino-
zemstvo in da ni torej nič čud-
nega, če državi primanjkuje de-
narja. Vladni predsednik je za-
nikal to, češ, da ni niti enega
člana vlade, ki bi imel kaj v ino-
zemstvu. Tisti, ki dokaže, da i-
ma kdo od ministrov denar v ino-
zemstvu, naj vzame ta denar
zase, tako so me poblastili mi-
nistri — s temi besedami je U-
zunović zaključil drugi svoj go-
vor.

SMRTNI ŽARKI IZ VESOLJ- STVA

Plinasta plast nas obvaruje
strašne smrti

V svojem letnem poročilu
Smithsonovemu zavodu je posta-
vil znani ameriški učenjak prof.
Charles Abbot, da nas 5 cm de-
bela plinasta plast varuje straš-
ne smrti, ki nam preti iz vesolj-
stva.

Ta plast sestoji iz "ozona" in
se razprostira v višini 60 km
nad zemljo v stratosferi. Ozon
požira največji del kratkovalov-
nih ultravijoličnih žarkov, ki bi
uničili vse življenje, če bi mogli
prodreti do zemeljske površine.
Po drugi strani pa je dobro,
da ozonska plast ni debelejša
požrla vse ultravijolične žarke, bi
nego pol decimetra, kajti če bi
moral ves svet oboleti za rahiti-
som. Baš ultravijolični žarki ne-
koliko daljše valovne dolžine, ki
jih ozonska plast ne zadržuje to-
liko, nas te kakor mnogih dru-
gih bolezni namreč varujejo.

Z bojne fronte na Dunaju. Ta slika je bila sneta v dneh boja med dunajskimi socialisti in fašisti, poslana v London z zrakoplovom in od tam radiografrana v Ameriko.

Senzacionalen proces v Rimu

Rimsko vrhovno sodišče je izre-
klo oprostitev obtoženih kirur-
gov zaradi pomlajevalne ope-
racije

V razpravni dvorani najvišje-
ga italijanskega sodišča v Rimu
se je vršil proces, ki je po svo-
jem značaju takšen, da zanima
tudi izvenitalijansko javnost.
Obpravnavalo se je vprašanje, če
je presaditev spolnih žlez od e-
nega človeka na drugega zločin
ali ne.

Ozadje procesa je naslednje:
Neki imoviti Argentinec, z ime-
nom Lapegna, je bil zvedel za
Voronovljeve pomlajevalne ope-
racije in je želel, da bi se takšna
operacija izvršila tudi na njem.
Našel je kirurge, ki so bili pri-
pravljeni izvesti operacijo, če se
najde človek, ki bi dal potrebne
žleze. Tega človeka so začeli is-
kati in so ga našli v osebi neke-
ga egiptanskega dijaka, ki je bil
pripravljen proti odškodnini
10.000 lir žrtvovati svoje žleze
za pomladijeval Argentinca.

Operacija je bila poverjena
štirim rimskim kirurgom. Ope-
racija je bila izvršena v avgustu
1930. Bila je prva operacija te
vrste v Italiji. Zato je zbudila
razumljivo zanimanje. Lapegna
je kmalu okreval in se vrnil v
Južno Ameriko. Bil je z uspe-
hom operacije izredno zadovo-
ljen.

Nasprotno pa je mož, katere-
mu so odvzeli žleze za presadi-
teu na Argentinca, vedno bolj
pešal. Egipčanski dijak je bil po-
leg tega posvečen smrti in je
molčal o tem, kaj se je z njim
zgodilo. Ko pa je rimska oblast
zvedela, kaj se je z njim zgodilo,
ga je odvedla državnemu tožil-
cu, ta pa je vložil tožbo proti šti-
rim kirurgom, ki so si dovolili
posežek v dijakovo življenje.
Vsi štirje kirurgi so bili obtože-
ni zločina namerne hude teles-
ne poškodbe.

Prva in druga instanca sta
zdravnike oprostili z utemelji-
tvijo, da so ravnali po zrelem
preudarku ter brez namere, da
oškodujejo svojega bližnjega na
zdravju. Sodišče je zlasti upo-
števalo dejstvo, da se nista zara-
di operacije pritožila niti Ar-
gentinec niti dijak iz Egipta.
Izreklo je razsodbo, da so zdrav-
niki storili samo svojo dolžnost.
Glede dijaka pa je treba upošte-
vati zlasti dejstvo, da mu ni bi-

la storjena nikakršna krivica, ker
je prostovoljno pristal na to, da
se mu odvzamejo žleze in je tu-
di prejel dogovorjeno odškod-
nino.

Državni tožilec pa ni bil zado-
voljen s to razsodbo in se je pri-
tožil, tako da je prišla stvar na
razpravo pred najvišji sodni fo-
rum. Tožilec je utemeljeval svo-
je stališče z besedami, da pose-
ga izvršena operacija v telesno
integriteto oškodovanega dijaka
ter da obenem žali človeško in
versko nravnost.

Zagovornik obtoženih kirur-
gov je nastopil s jako preprič-
ljivimi argumenti za svoje kli-
ente. Izjavil je, da ni kazenske-
ga zakona, ki bi prepovedal člo-
veku razpolagati z lastnim tele-
som. Vsak človek lahko žrtvuje
katerikoli del svojega telesa, če
se mu to vidi potrebno. Nadalje
je zagovornik dejal, da so štirje
kirurgi z vso vestnostjo in ve-
ščino izvršili poverjeno jim ope-
racijo. Ravnali so tako, da niso
dijaka v ničemer oškodovali.

Po tem zagovoru se je vrhov-
no sodišče pridružil zagovorni-
kovim izvajanjem in je zavrnilo
pritožbo. Tako je podkrepljena
sodba, da se kirurgi niso v no-
benem pogledu pregrešili proti
kazenskemu zakonu, in sicer iz
enostavnega razloga, ker ni ni-
kjer nobenega oškodovanca.
Razsodba se zlasti v pravnih krogih
živahno komentira in o-
dobra.

DELAJSKI KROGI SKRAJNO NEZADOVOLJNI Z NRA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Virginiji in Ohio, so takoj sto-
pili v akcijo in jo — likvidirali.
Pri nadaljnjih manevrih so bili
delavci popolnoma izigrani in to
veliko po zaslugi delavskega od-
bora. "Liberalni" Leo Wolman,
član tega odbora, se še sedaj
upira vsaki drastični akciji pro-
ti tej družbi in proti vsem več-
jim glodalcem. In on ima veči-
no odbora na svoji strani. Naj-
bolj radikalen med njimi je ka-
toliški duhovnik Haas, ki sanja
o poboljšanem kapitalizmu z
Greenom vred.

V tej situaciji velikega razo-
čaranja med unijskimi voditelji,
ki večinoma še vedno upajo, da
je mogoče rehabilitirati razpa-
dajoči kapitalizem, je senator
Wagner zdaj prišel na plan z
zadnjo karto — s predlogom za
modifikacijo NIRA.

S svojim osnutkom, katerega
v glavnih točkah podpira tudi
Ameriška delavska federacija,
namerava napraviti nekakšno
ravnovesje v novem "partner-
stvu". Z njim bi na eni strani
rad zadavil kompanijske unije,
na drugi pa iz delavskega odbo-
ra napravil permanentno insti-
tucijo z večjo močjo pri izrav-
navanju delavskih sporov kakor
jo ima zdaj.

Do "ravnovesja" med delom
in kapitalom ne bo prišlo radi
diametričnega nasprotstva inter-
esov teh dveh razredov. Kljub
temu je Wagnerjev osnutek va-
žen za ameriško delavstvo.

Fagan kandidira v državni senat
Pittsburgh. — P. T. Fagan,
predsednik petega distrikta ru-
darske unije, ki obsega zapadno
Pennsylvanijo, skuša dobiti no-
minacijo za državnega senator-
ja na demokratski listi. Kandi-
dira proti republikanskemu to-
riju Armstrongu. Tudi Fagan
je konservativec in Lewisov po-
bočnik.

KRITIKI SIPAJO OGENJ NA "NEWDEALERJE"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

skih okoliščin, ker sem governer-
jeva žena. Vse drugače je pa z
unijskimi organizatorji, kate-
rim v mnogih krajih oblasti ne
puste niti v mesto."

Johnsona je posebno pestila,
ker je on in NRA kot taka dala
delavcem kup obljub, ni pa sto-
rila nobenega koraka, da bi jih
protektirala pred izgubo dela.

Koliko bo ta kritika koristila
tlačenim slojem, je drugo vpra-
šanje. Velik optimist je tisti, ki
misli, da je bil ta cirkus inace-
niran zato, da vlada oziroma
NRA ugotovi svoje hibe. Sle-
hernemu šolarju je že več ali
manj znano o glodalcih, vladi je
pa bilo predloženih že cele voze-
val pritožb o teptanju pravilni-
kov in o impotenci delavskega
odbora oziroma NRA same. Za
dognanje tega ni bilo potrebno
posebno zaalisanje.

Najbrž je to le drugi Johnso-
nov "show" — cirkus, v kate-
rem igra on vlogo glavnega
klovna. "Le naj se skričijo,"
si misli veliki duhoven "new-
dealerjev". Je vse skupaj lo-
gična posledica vladnega priza-
devanja za "kontroliranje" ka-
pitalizma. Dejstvo je, da bi
vlada lahko kontrolirala velekor-
poracije le tedaj, če bi jih lasto-
vala, imela v rokah ves večji biz-
nis.

In dokler ne pride do tega, bo
dežela polna "čizlerjev", delav-
ske mase bodo pitali z iluzijami
in "newdealerji" sanjali še na-
prej o "planirani ekonomiji".
Končno se bo tudi njih prijel
glavobol in spoznali bodo, da se
niti erkaajoči kapitalizem ne pu-
sti voditi na uzi. Z željami in
apeli ali pa s praznim žuganjem
ne bo noben Roosevelt ukrotil
ameriškega velebiznisa.

VENTILIRANE POSTELJE

V neki nemški reviji razprav-
lja Walter Ostwald o zanimivih
tehničnih reformah, ki bi bile
po njegovem v prid postelji in
zdravju ljudi.

Toplotno stanje postelje, pravi
Ostwald, urejujejo še danes
na primitiven način z uporabo
bolj ali manj propustnih odej,
ogrevalniki, električno kurjeni-
mi blazinami itd. Malokdo pa mi-
slil na to, da bi bilo veliko bolje,
če bi dovajali v posteljo po želji
temperiran čist zrak in odva-
lji pokvarjenega. Tako bi lahko v
žimnicah ali posebnih vložkih u-
porabili sistem primerno preluk-
nanih gumastih cevi, ki bi do-
vajale električno temperiran
zrak iz posebnega ventilatorja.
Drug sistem gumastih cevi v
zgornjem delu postelje bi skrbel
za odvajanje izrabljenega zraka
in za poljubno močno ventilaci-
jo posteljne notranjosti.

V posebnih primerih, za dolo-
čene bolezni, bi se dala stvar u-
rediti celo tako, da bi dovedeni
zrak za pospešitev kožnega diha-
nja obogatili n. pr. s kisikom,
mu dodali ogljikove kisline ali
kakšnih medikamentov, ki pre-
hajajo v zrak. Medicince bi ve-
del najboljše povedati, kako bi se
dale te možnosti izkoristiti, vse-
kakor pa bi se poskus aparativ-
ne klimatizacije postelje obne-
sel tudi tedaj, če bi bolniku olaj-
šal čas bolezni in mu pripomo-
gel do subjektivno znoznega stan-
ja.

Dallfussova fašistična armada mobilizirana za napad na dunajske socialiste, ki so branili svoje domove štiri dni. S kanoni so razdejali več socialističnih domov in pobilo okrog dva tisoč junaških proletercev, njihovih žen in otrok. Dallfussovo delavstvo je obsodilo ves civilizirani svet.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Njihovo ljubezensko življenje ni ljubezensko življenje slovenskih in hrvaških vasi. Tu je življenje preveč izkoreninjeno, prevročeno, da bi dopuščalo nežna, romantična čustva. Tu čutijo zavedno ali nezavedno, kako je ameriški industrijski in družbeni ustroj bistveno in nenehljivo neprijazen njihovi in njihovih otrok blaginji. Zdaj pa zdaj jih zadene finančni polom. Vse, kar se dogaja okoli njih, jim je tuje in neumljivo; prezapleten je ameriški sistem za njihov preprosti razum. Življenjski napor v industrijski, kaotični, neustaljeni Ameriki — napor, ki ni silnejši od truda v stari domovini, a drugačne vrste — jih potare in razkaja. Stara jih in oropa najdragocenejših človeških lastnosti.

Tanasička je bila ena izmed teh balkanskih priseljenk. Ko je izdihnila, je bila le še senca človeškega bitja, brezkoristna celo kot "gnof", in to pri letih, ki bi v stari domovini veljala komaj za pričetek srednje starosti. Amerika jo je zmlinčila in izsušila. V glavnih potezah in v vseh podrobnostih je bilo njeno življenje v Ameriki tako strašno, da v času, ko sem jo spoznal, niti ni mogla več pojmiti in občutiti vse njegove grozotnosti.

V nasprotju s Tanasičko bi o Stefanu Radinu ne mogel reči, da je bil "gnof". V Združenih državah je bil doma od vsega početka; nikoli se ni čutil tujca kakor Tanasička ali večina priseljenec delavskega razreda. Bil je posebne vrste priseljenec, takega značaja in take narave, da se je moral udomačiti in prilagoditi v Ameriki. Bil je drzovit, močno zagledan sam vase, brezskrbno sebičen, stvarjen in koristolovski ("pameten fant"), a hkratu zmožen, da vara in slepi samega sebe in vzame za čisto resnico vse, kar ni otopljivo nemogoče; spreten in podjeten, vedno poln novih načrtov, oportunist in raketir, ki se je hotel povzpeti do moči in oblasti, z neuglasno željo v sruču po veličini in priznanju. Vrednote, ki jih je cenil, so bile vrednote demokratične Amerike, trenutne vrednote. Z razboritostjo in vrojeno prilagodljivostjo ameriški psihologiji se je povzpelo do sorazmerno velikega premoženja, ko mu še ni bilo trideset let. "Igral je igro" po ameriško in si še kot mlad mož nakupil dovolj denarja, da bi vse ostalo življenje mogel preživeti v udobju in prijetni lagodnosti, če bi bil le vedel, kako. A kot pristnemu Američanu mu ni dalo miru, da bi se ne pehal za vedno večjimi vsotami denarja, za vedno večjim priznanjem. Ko mu je premoženje obilno naraslo, ko je imel posestvo in dolgo vrsto avtomobilov svetovnih znamk, je bil še prav tako nemiren in vročičen kakor ob prvih pričetkih. Kljub sanjam, da bi znova začel s filmom, ko bi si nabral prvi milijon, se mi zdi, da je čutil, da nikoli ne bo velik igralec. In spoznal sem, da bi bil prikrajšan, opeharjen, tudi če bi bil postal sloviti filmski igralec, tudi če bi bil prišel do velikega bogastva s tihotapstvom ali drugače. V Hollywoodu so živeli filmski zvezdniki in drugod po Ameriki bogataši, moški in ženske, ki so bili na las podobni Stefanu; plaval so v razkošju, obdajali so jih vsi znaki priznanja in uspeha, a so se čutili nearečne in prikrajšane, duševno gladne in žejne, osebno razočarane in naveličane; na najraznejše načine so vodili same sebe za nos in se varali, nezmožni dostojnega, lagodnega življenja; propadajoči v prostrani džungli, iz

katere so se brzo pognali in se visoko povzpeli le z neznatnim osebnim naporom...

Osebo sem imel Stefana rad. A sedaj mi često hodi v misli kot smešna, čudaka in fantastična podoba. Prihajali so trenutki, ko mi je bilo komaj moči verjeti, da sem ga zares poznal kot človeka. Če bi bil ostal v stari domovini, bi se ne bil razživel tako silno v vseh svojih lastnostih, da je bil po naravi divji, nagonski in strasten. V Evropi je življenje bolj ustaljeno in urejeno; Evropa ni tako divja in prostrana džungla ter nudi manj ugodnih prilik, ki bi jih najraznejši ljudje izrabili, da dajo duška silam in potrebam, ki snujejo v njih; v Evropi bi bil Stefan prisiljen, prilagoditi se običajnim, treznejšim oblikam življenja. V Ameriki "je meja nebo". Amerika je dežela prostosti, dežela rodovitnih tal, kjer je vsemu dana možnost, da za nekaj časa požene korenine, brzo požene in se razvije, a nato nenadoma ovene in propade.

Stefan mi je bil živa podoba vse ameriške ideje uspeha; ideje, ki sili, vabi in goni milijone domačinov in tujcev k velikim gmotnim uspehom zaradi teh uspehov; a vsi ti v uspeh usmerjeni moški in ženske, ki so iz večine nezmožni modrega ravnanja s premoženjem ali z oblastjo, so kot posamezniki in kot razred prej ali slej obojeni v isto usodo, ki je, v prispodobni povedano, doletela Stefana Radina: strmoglavili bodo v temino.

Od teh treh mi je še najljubši Lenard Podgornik, kot človek in kot simbol. Kakor večina Hunkijev je tudi on gnojil korenine veličine Amerike. A doživel je nenaden in zabaven "preporod" ter spoznal, kako je bedasto, da bi se za kos kruha mučil in trafil do mrtvega. Nenadoma se je postavil po robu vsomogočnemu ameriškomu bogu Delu in sirovemu, uničujočemu, slabo urejenemu mehanizmu ameriškega življenja, ki pri moških in ženskah stremi za uničenjem najboljših človeških lastnosti. V tem uporu je bil smeh njegovo poglavito orožje. Preverjen je bil, da je zanj osebno važno edinole, da se otme duševno, kot človeško bitje, kot človek; in ta smoter je skušal doseči — nerodno, tipajoče in zabavno — a doseči ga kljub vsemu.

Ti trije — hkratu z Blackelockom, Kosko, Lonijem Burtonom in Jackom Kippom, ki se mi še vedno vračajo v spomin — so se zame spremenili v predstavnike ali simbole življenja v Združenih državah. Slučaj, kaos, nasilje in nezgoda so gospodovali njihovim življenjem. Celot Podgornikovo "prerodenje" je bilo slučajno in nasilno; da se je "prerodil", je bilo treba, da je padel z ladijske brvi, udaril z glavom ob kol, si zlomil nogo in skoro utonil. Vse življenje v ti "svobodni", demokratični, individualistični, kapitalistični, zamotani, fantastični državi je bilo slepo, nasilno, slučajnostno.

Po mojem je bilo krivično in groteskno, da je Stefan umrl kot prikrajšan "uspel" mlad mož, krivično in nemiselno, da je Tanasička odmrla že leta prej, preden je v resnici zatisnila oči na svojem divanu. Bilo je krivično ne s kakšnega konvencionalnega moralnega zrelščja, marveč ker sta bili njuni življenji, vsaj kolikor sem mogel jaz razbrati, brez vsakega čara in vsake lagodnosti v kakršnemkoli resničnem pomenu teh besed. In menil sem, da sta njuni življenji značilni za milijone življenj v Ameriki.

(Dalje prihodnjič.)

Zapiski političnega kaznjence v Italiji

Za Prosveto napisal Peter Zele

(Nadaljevanje.)

Ti nesnažna žival, čemu mi vrtaš v prsih in v sruču? Veš, da si krvoločna pa hudobna. Pazi se, moji prijatelji prihajajo in gorje tebi. Vidiš, cela vojska se jih pomika proti tebi. Majhni so moji prijatelji rdeče pikice, pa veliko število majhnih užene še večjega velikana.

Preveč gori sedaj, ugasnite ogenj! Vse sem moker, toplo je. — Ne razgrinjajte se! Obdržite odeje na sebi!

Ha-ha, miške, močne in prevečane miške so zbežale. Ustrašile so se rdečih pikic. Stenice so močnejše od mišk.

Kaj pa je tebe prineslo iz apranije? Saj sem te ubil, seveda sem te. Vzel sem ti še življenje, kako to, da še živiš? Skorpion ti, grdi, kaj laži okoli mene in buljiš vame s tistimi nearamnimi očmi? Bi me li rad pilčil?

Pa saj ga ni več. Spremenil se je v ostuden, pokasten stvor, ki nosi sodniško čepico na glavi. Nagiblje se k meni in mi šepeče s prezirljivim, zadirčnim, ukažujočim glasom: Umreti moraš! Motiš se, ne bom umrl! Ti boš poginil, ne jaz. Jaz hočem živeti, veš, hočem!

Tisti grozni večer mislo ostal vedno v spominu. Zapuščal sem

ta svet, a na pol poti sem se vrnil. Nisem hotel in nisem hotel umreti.

Po oni hudi nevihti, ki me je premočila do gola, se me je lotila pljučnica. Vsak dan sem bil slabši. Prosil sem zdravnika, naj mi pomaga, naj mi da zdravila. Zaman! Še zmenil se ni zame. Nas bivše Avstrijce je sovražil. Sicer pa je zamenjal vse. Mi smo zavrnjeni, do katerih ni poznal on nikakega sočutja in usmiljenja. Sedaj ga ni več. Odpustili so ga iz službe.

Tudi ravnatelj in pater bosta premeščena. Računovodja je že odšel in se ustrelil v drugi kaznilnici. Zbal se je sodnega postopanja radi poneverb in sleparij.

Zdravnik nam je ostal v slabem spominu. Oddahnili smo si, ko smo izvedeli, da je odpuščen. Mnogokrat me je kuhala jeza, ko sem moledoval, naj me preišče, pa me ni hotel niti poslušati. Niti ozrl se ni, ko sem ga klical, kaj še da bi stopil bliže. Pošteno bi ga prematil, če bi ga le mogel.

Vsak dan je bil hujaše. Deveti ali deseti večer po oni nevihti, pa nisem razumel ničesar več. Pričela je blodnja in motnja. Imel sem še toliko moči, da sem pogledal temperaturo na termometru, ki mi ga je vtaknil bolničar pod pazduho, in zamahnil z njim, da se je živo srebro znižalo. 41,7 stopinj! Nisem hotel, da bi uprava obvestila družino o mojem smrti nevarnem

stanju in jo brez potrebe vznemirjala. Če bi umrl, bi bilo pač vseeno, kdaj bi izvedela o mojem koncu. Kolikor pozneje, toliko bolje. Ker pa sem ozdravil, ji je bilo prihranjeno vsaj nekaj bolesti in žalosti.

Nisem se bal smrti, vendar sem si želel, močno želel zdravja, življenja. Z vso močjo in z vso dušo. Radi žene, ki sem jo moral zapustiti takoj po poroki, radi hčerke, ki se je rodila, ko sem čakal v preiskovalnem zaporu sodbe. Z ženo sva si predstavljala življenje v rožnatih barvah, pa nas je usoda prevarala. Hčerko bi popestoval, igral bi se z njo, opazoval bi kako raste, kako se razvija. Sledil bi vsak hip njenega mladega življenja. Videl bi, kako se plazi po vseh štirih po sobi, kako poskuša prve negotove korake. Kako se čudi njej še neznanim rečem in predmetom. Meni je odvzeto vse to, ona pa je izgubila očeta, preden ga je poznala. In še dolgo nam ne bo povrnjeno, kar so nam odvzeli.

Ko se bom povrnil domov, k družini, bo ona že odrasla deklica. Obiskovala bo šolo, kjer jo bodo učili sovraštva do vseh, kar mi ljubimo in jezika onih, ki nas danes trpinčijo in mučijo.

Ne to se ne sme zgoditi! Zato hočem in sem hotel živeti.

Med našimi kaznjenci je spet začela nade na pomiloščanje. Dnevnik pišejo o nameravanih zaroki prestolonaslednika z bel-

gijsko princeso. Ugibanj in pogovorov ni konca, ne kraja. Arestanti že računajo, koliko kazni jim bo še ostalo, nekateri so že pisali domov po obleke. Še Simone se je hipoma vzbudil iz navadne otopelosti in se rad ustavi pri tej in oni gruči, prisluškuje pogovorom. Med debato se večkrat vnamejo prepri in brezkončne prerekanje.

Pust dan je danes. Megla pokriva mesto, da ne vidimo drugega kot konce streh. Gosta, je, da bi jo lahko rezal z nožem. V sobi je neprijetno. Amnestija, toliko premlevano pomiloščanje, je spet na dnevnem redu. Naveličal sem se vedno iste pesmi. Skušam spati. Pogrnem si glavo, da ubranim vsaj nekoliko zadirčnega glasu nekega novince, ki pripoveduje že stotič, kako je enkrat šel v svobodo, ker so ga pomilostili.

"A stormo"! Ze spet razbijajo po zvonovih. Kaznjenci postanejo na mah pozorni. Kaj to pomeni? Na trg prihaja godba.

Gotovo spet kak atentat, de Gorri potihoma.

Na hodniku se prikaže pater in pokliče Giovannija. Tiho mu nekaj pripoveduje. Giovanni se čudi in izprašuje. Pater odhaja z novico, Giovanni pa priteče k meni. Skloni se k postelji in mi govori tik ušesa, skoro šepetajoče.

Princa Humberta so napadli v Belgiji. Šel je snubit, pa je neki študent streljal nanj.

In, ali ga je zadel?

Ne, čeprav je oddal štiri strele. Nato odhiti k Corriju in Bagonghiju. V hipu se vsa soba, kaj se je zgodilo. Kaznjenci so se oddelili v dve skupini. Prva je obsojala atentat, druga je obžalovala, da ni uspel. Vse pa je več ali manj zaskrbejo, kakšen vpliv bo imel ta dogodek na pričakovano amnestijo. Upanje in nadeja sta se umikala negotovosti in bojazni.

Saj bi lahko počakali, da se poroči, potem pa naj bi ga odrli na meh, če ravno hočejo in si toliko želijo. Ni res? vprašuje Scibetta.

Za nas kaznjence bi bilo boljše, da se ne bi zgodilo, mu pritrjuje Giovanetti.

Bogve koliko bo kaznovan oni, ki je streljal?

Gladili ga ne bodo, ne božali. Tu, pri nas, bi ga počastili s svincom. No, tam bo nekoliko cenejša plačal, kar je nameraval kupiti, se oglasi Tozzi.

Priskoči Corri in pove svoje mnenje.

Seveda, povsod ni Italija. Samo mi se lahko ponašamo z velikimi ljudmi. Noben narod nima Mussolinija in Mussolinija.

Pa tudi Trojer noče zaostati.

Kajpak, pa tudi nobena država na svetu ni tako popolna ječa kot Italija. Tirol in Primorska sta pa temnici. Oh, kultura in civilizacija, kje sta si izbrali svoj sedež!

Pomenek se je predel dalje. Padale so zbadljivke in nevšečne pripombe, dokler se ni razvilo splošno prerekanje. Končno so se vsi zedinili proti Trojerju, proti Avstrijcu. Ta pa le ni popustil.

sem bil v nevarnosti, ali razlike nisem poznal. Vsi so mi bili bratje, Avstrijci in Lahi. Mnogim vašim sem rešil življenje, ne da bi se hvalil.

Premolknil je. Kašel ga je posilil. Odkasljaj si je, potem je nadaljeval: To pa vam rečem. Če bo še kdaj vojna, bom gotovo proti vam in takrat ne bom poznal usmiljenja. Moril bom in klal, da se bo hudč jokal od veselja. To vam obljubljam.

Zgrudil se je na posteljo. Preveč se je utrudil z govorjenjem. Zelo slab je in nič ne kaže, da bi se mu izboljšalo. Zato pa so vse njegove grožnje — in morda tudi želje — brezpomembne. On ne bo moril, ne klal in ne ubijal. Njegova pot je že začrtana. Jasna in gotova vodi tja, kjer mine vse sovraštvo, kjer se pozabijo vse užite dobrote in krivice. Tja pod ciprese, na pokopališče, kjer ga ne bo nihče sovražil in tudi on ne bo sovražil nikogar.

Morda so se kaznjenci zavedali tega, zakaj niso ga več nadlegovali.

Ze pred par tedni sem zaprosil novega zdravnika, da bi me poslal v drugo kaznilnico, kjer bi me operirali. Moja noga je vedno slabša. Izgubil sem velike količine krvi, ki mi je iztekla iz nje v obliki sokrvice in gnoja. Shušal sem zelo. Skoro se ne spoznam samega sebe.

Odgovor je že tu. Jutri odideva s Turincem-krvosramnikom. Rešila se bova začasno našega brloga in mučnega življenja v njem. Sicer tudi drugje ni postlano z rožicami, pa malo spremembe ne škoduje. Odhajam z veseljem iz tega kraja in, če mi bo le mogoče, bom skušal, da se ne vrnem več.

(Dalje prihodnjič.)

Pomota

Dušica, s kako sladkim glasom si mi včeraj dejala, da me ljubiš!

Ah, torej ti si bil pri telefonu? Bila je pomota.

Zadnji izgređi v Parizu: zmešnjava na ulici.

—Federated Pictures

VSEKUSKI STRATOSFERNI KONGRES

Aprila se bo začel v Lendu vserski stratosferni kongres, ki bo združil številne znanstvenike, letalce in inženirje. Kongres se bo vršil pod kroviteljstvom ruske Akademije znanosti.

Idejo za kongres je predložil Iljin, mož, ki je tudi znan po podpiranju misli zadnjega, gično zaključenega ruskega stratosfernega poleta. Ruska bo na stratosferni kongres vabila niz inozemskih udeležencev, predvsem prof. Piccarda, riskega poročnika Settlerja, meriškega stratosfernega ca Fordneya.

Prav pravi

— Praviš, da me obožuješ? Nočeš izpregovoriti z mojim četom!

— Mar obožujem tvojo četa?

V šoli

Učitelj: Ti torej nisi na katerega leta se je začel demletna vojna?

Učenec: Ne, gospod, pač pa vem, kako dolgo je jala.

V JUGOSLAVIJI

Proko Hare

Na Hitrem Ekspresnem

PARIS

MARCA 17.—APRILA

APRILA 28.

ILE DE FRANCE

MARCA 24.—APRILA

CHAMPLAIN

APRILA 3.—APRILA

Znižane cene v vse kraje v Jugoslaviji

Za poštne in potne stroške dodatno plačati

French Line

306 N. Michigan Ave., Chicago

123 S. Third St., Minneapolis

Naročite Mladinski

najboljši mesečnik mladenjsko mladino!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in v drugih jezikih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene smarne, unikatno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

Chicago, Ill.

Tam se dolo na željo tudi vse vrste posrednosti